

Test Booklet Code & Serial No.
प्रश्नपत्रिका कोड व क्रमांक
Paper-II
EDUCATION

A

Signature and Name of Invigilator

Seat No.

--	--	--	--	--	--

1. (Signature)

(In figures as in Admit Card)

(Name)

Seat No.

2. (Signature)

(In words)

(Name)

OMR Sheet No.

--	--	--	--	--	--

(To be filled by the Candidate)

APR - 70217

Time Allowed : 1¼ Hours]

[Maximum Marks : 100

Number of Pages in this Booklet : 24

Number of Questions in this Booklet : 50

Instructions for the Candidates

- Write your Seat No. and OMR Sheet No. in the space provided on the top of this page.
- This paper consists of **50** objective type questions. Each question will carry **two** marks. All questions of Paper-II will be compulsory, covering entire syllabus (including all electives, without options).
- At the commencement of examination, the question booklet will be given to the student. In the first 5 minutes, you are requested to open the booklet and compulsorily examine it as follows :
 - To have access to the Question Booklet, tear off the paper seal on the edge of this cover page. Do not accept a booklet without sticker-seal or open booklet.
 - Tally the number of pages and number of questions in the booklet with the information printed on the cover page. Faulty booklets due to missing pages/ questions or questions repeated or not in serial order or any other discrepancy should not be accepted and correct booklet should be obtained from the invigilator within the period of 5 minutes. Afterwards, neither the Question Booklet will be replaced nor any extra time will be given. The same may please be noted.**
 - After this verification is over, the OMR Sheet Number should be entered on this Test Booklet.
- Each question has four alternative responses marked (A), (B), (C) and (D). You have to darken the circle as indicated below on the correct response against each item.
Example : where (C) is the correct response.

(A)	(B)	(C)	(D)
------------	------------	------------	------------
- Your responses to the items are to be indicated in the **OMR Sheet given inside the Booklet only**. If you mark at any place other than in the circle in the OMR Sheet, it will not be evaluated.
- Read instructions given inside carefully.
- Rough Work is to be done at the end of this booklet.
- If you write your Name, Seat Number, Phone Number or put any mark on any part of the OMR Sheet, except for the space allotted for the relevant entries, which may disclose your identity, or use abusive language or employ any other unfair means, you will render yourself liable to disqualification.
- You have to return original OMR Sheet to the invigilator at the end of the examination compulsorily and must not carry it with you outside the Examination Hall. You are, however, allowed to carry the Test Booklet and duplicate copy of OMR Sheet on conclusion of examination.
- Use only Blue/Black Ball point pen.**
- Use of any calculator or log table, etc., is prohibited.**
- There is no negative marking for incorrect answers.**

विद्यार्थ्यांसाठी महत्वाच्या सूचना

- परिक्षार्थींनी आपला आसन क्रमांक या पुष्ठावरील वरच्या कोपऱ्यात लिहावा. तसेच आपणास दिलेल्या उत्तरपत्रिकेचा क्रमांक त्याखाली लिहावा.
- सदर प्रश्नपत्रिकेत **50** बहुपर्यायी प्रश्न आहेत. प्रत्येक प्रश्नास **दोन** गुण आहेत. या प्रश्नपत्रिकेतील **सर्व** प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे. सदरचे प्रश्न हे या विषयाच्या संपूर्ण अभ्यासक्रमावर आधारित आहेत.
- परीक्षा सुरु झाल्यावर विद्यार्थ्यांना प्रश्नपत्रिका दिली जाईल. सुरुवातीच्या 5 मिनीटांमध्ये आपण सदर प्रश्नपत्रिका उघडून खालील बाबी आवश्यक तपासून पहाव्यात.
 - प्रश्नपत्रिका उघडण्यासाठी प्रश्नपत्रिकेवर लावलेले सील उघडावे. सील नसलेली किंवा सील उघडलेली प्रश्नपत्रिका स्विकारू नये.
 - पहिल्या पुष्ठावर नमूद केल्याप्रमाणे प्रश्नपत्रिकेची एकूण पृष्ठे तसेच प्रश्नपत्रिकेतील एकूण प्रश्नांची संख्या पडताळून पहावी. पृष्ठे कमी असलेली/कमी प्रश्न असलेली/प्रश्नांचा चुकीचा क्रम असलेली किंवा इतर त्रुटी असलेली सदोष प्रश्नपत्रिका सुरुवातीच्या 5 मिनिटातच पर्यवेक्षकाला परत देऊन दुसरी प्रश्नपत्रिका मागवून घ्यावी. त्यानंतर प्रश्नपत्रिका बदलून मिळणार नाही तसेच वेळही वाढवून मिळणार नाही याची कृपया विद्यार्थ्यांनी नोंद घ्यावी.
 - वरीलप्रमाणे सर्व पडताळून पहिल्यानंतरच प्रश्नपत्रिकेवर ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेचा नंबर लिहावा.
- प्रत्येक प्रश्नासाठी (A), (B), (C) आणि (D) अशी चार विकल्प उत्तरे दिली आहेत. त्यातील योग्य उत्तराचा रकाना खाली दर्शविल्याप्रमाणे ठळकपणे काळा/निळा करावा.
उदा. : जर (C) हे योग्य उत्तर असेल तर.

(A)	(B)	(C)	(D)
------------	------------	------------	------------
- या प्रश्नपत्रिकेतील प्रश्नांची उत्तरे ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेतच दर्शवावीत. इतर ठिकाणी लिहीलेली उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- आत दिलेल्या सूचना काळजीपूर्वक वाचाव्यात.
- प्रश्नपत्रिकेच्या शेवटी जोडलेल्या कोऱ्या पानावरच कच्चे काम करावे.
- जर आपण ओ.एम.आर. वर नमूद केलेल्या ठिकाणा व्यतिरिक्त इतर कोठेही नाव, आसन क्रमांक, फोन नंबर किंवा ओळख पटेल अशी कोणतीही खुण केलेली आढळून आल्यास अथवा असभ्य भाषेचा वापर किंवा इतर गैरमार्गांचा अवलंब केल्यास विद्यार्थ्यांना परीक्षेस अपात्र ठरविण्यात येईल.
- परीक्षा संपल्यानंतर विद्यार्थ्यांनी मूळ ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिका पर्यवेक्षकांकडे परत करणे आवश्यक आहे. तथापी, प्रश्नपत्रिका व ओ.एम.आर. उत्तरपत्रिकेची द्वितीय प्रत आपल्याबरोबर नेण्यास विद्यार्थ्यांना परवानगी आहे.
- फक्त निळा किंवा काळा बॉल पेनचाच वापर करावा.**
- कॅलक्युलेटर किंवा लॉग टेबल वापरण्यास परवानगी नाही.**
- चुकीच्या उत्तरासाठी गुण कपात केली जाणार नाही.**

APR - 70217/II—A

Education
Paper II
शिक्षाशास्त्र
प्रश्नपत्रिका II

Time Allowed : 75 Minutes]

[Maximum Marks : 100

Note : This Paper contains **Fifty (50)** multiple choice questions, each question carrying **Two (2)** marks. Attempt *All* questions.

सूचना : या प्रश्नपत्रिकेत एकूण पन्नास (50) बहुपर्यायी प्रश्न दिलेले आहेत. प्रत्येक प्रश्नाला दोन (2) गुण आहेत. सर्व प्रश्न सोडवा.

1. Shankaracharya's statement, 'Brahma Satyam Jaganmithya' is related with	1. शंकराचार्यांचे, 'ब्रह्मं सत्यं जगन्मिथ्या' हे विधान या तन्त्रज्ञानाशी संबंधित आहे.
(A) Idealism	(A) आदर्शवाद
(B) Pragmatism	(B) कार्यवाद
(C) Naturalism	(C) निसर्गवाद
(D) Realism	(D) जैविक निसर्गवाद
2. Questioning as a method of study is encouraged in	2. अभ्यासाची पद्धती ह्या नात्याने प्रश्नपद्धतीला प्रोत्साहन देणारे ग्रंथ हे आहे.
(A) Bhagwatgeeta	(A) भगवद्गीता
(B) Bible	(B) बायबल
(C) Quran	(C) कुराण
(D) Granthasahib	(D) ग्रंथसाहिब

3. "Values are inherent in the individual." This is the view of

- (A) Idealists
- (B) Pragmatists
- (C) Realists
- (D) Naturalists

4. Pragmatists are against

- (A) Co-curricular Activities
- (B) Child's creating his own values
- (C) Organization of Teacher's activity
- (D) Supremacy of Teacher

3. प्रत्येक व्यक्तिमध्ये मूल्ये जन्मतःच असतात, हा लोकांचा दृष्टिकोण आहे.

- (A) आदर्शवादी
- (B) कार्यवादी
- (C) वास्तववादी
- (D) निसर्गवादी

4. कार्यवादी, हे च्या विरुद्ध आहेत.

- (A) सहशालेय उपक्रम
- (B) शिक्षक-कृतीचे आयोजन
- (C) मुलांची स्वतःची मूल्यनिर्मिती
- (D) शिक्षकाची सर्वश्रेष्ठता

5. What is the main aim of basic education ?

- (A) To make the child independent
- (B) To make industrious
- (C) To make the child healthy
- (D) To make the child knowledgeable

6. According to Swami Vivekananda the main aim of the education is

- (A) Manifestation of the perfection in man
- (B) All round development
- (C) Child-centred education
- (D) Development of spiritual individuality

5. मूलोद्योगी शिक्षणाचा मूळ उद्देश्य कोणता आहे ?

- (A) मुलांना स्वावलंबी बनविणे
- (B) मुलांना परिश्रमी बनविणे
- (C) मुलांना स्वास्थ्यवर्धक बनविणे
- (D) मुलांना ज्ञानी बनविणे

6. स्वामी विवेकानंदानुसार शिक्षणाचा मुख्य उद्देश्य होय.

- (A) व्यक्तिच्या पूर्णत्वाचा विकास
- (B) सर्वांगीण विकास
- (C) बालकेंद्रित शिक्षण
- (D) आध्यात्मिक व्यक्तिमत्त्वाचा विकास

7. Which philosophy believes in duality of existence, Prakruti and Purush ?
(A) Jainism
(B) Buddhism
(C) Sankhya
(D) Vedanta
8. According to, 'Social Environment' has the greatest influence on the development of the child.
(A) John Dewey
(B) Ottaway
(C) Goods
(D) J.S. Ross
9. The Vedic and Buddhist system of education predominantly differ in the following respect
(A) The evaluation system
(B) Discipline
(C) The ultimate aim of education
(D) The teacher-pupil relationship

7. 'प्रकृती आणि पुरुष' यांचे अस्तित्व कोणत्या तत्त्वज्ञानामध्ये मानले आहे ?
(A) जैन
(B) बौद्ध
(C) सांख्य
(D) वेदान्त
8. यांचे मते सामाजिक वातावरण, हा घटक बालकांच्या विकासावर सर्वात जास्त प्रभाव पाडतो.
(A) जॉन डिवी
(B) ओटावे
(C) गुड
(D) जे.एस. रास
9. वैदिक आणि बौद्ध शिक्षणपद्धतीत, खालील संदर्भात फरक आहे
(A) मूल्यमापनपद्धती
(B) अनुशासन
(C) शिक्षणाचे अंतिम ध्येय
(D) शिक्षक-विद्यार्थी संबंध

10. "The aim of education is the sublimation of propensities." It is defined by (A) Spencer (B) Rousseau (C) Mac Dougall (D) Rabindranath Tagore	10. "सहज प्रवृत्तींचे उन्नयन, हेच शिक्षणाचे ध्येय आहे." हे यांनी परिभाषित केले आहे. (A) स्पेन्सर (B) रूसो (C) मॅकडुगल (D) रवींद्रनाथ टैगोर
11. "There is nothing equal to knowledge." This is said by (A) Jainism (B) Islam (C) Buddhism (D) Vedanta	11. 'ज्ञानासारखे दुसरे काहीही नाही.' असे म्हटले आहे. (A) जैन तत्त्वज्ञानामध्ये (B) इस्लाम तत्त्वज्ञानामध्ये (C) बौद्ध तत्त्वज्ञानामध्ये (D) वेदान्त तत्त्वज्ञानामध्ये
12. John Dewey's experimental school was (A) The free school (B) The progressive school (C) The activity school (D) The community school	12. जॉन ड्यूईची प्रयोगशाळा म्हणजे (A) मुक्तशाळा (B) प्रगतशीलशाळा (C) कृतीशाळा (D) लोकसमुदायशाळा

13. Pythagoras stated “Philosophy is the highest music” to explain

- (A) Education process
- (B) Education philosophy
- (C) Interest towards education
- (D) Need for education

14. Indian education aims at

- (A) bringing unity in the society
- (B) bringing homogeneity in the society
- (C) enhancing diversity in the society
- (D) creating awareness in the society

13. “तत्त्वज्ञान, हे सर्वोच्च संगीत होय.” हे विधान पायथागोरसनी या संदर्भात केले आहे.

- (A) शिक्षण प्रक्रिया
- (B) शैक्षणिक तत्त्वज्ञान
- (C) शिक्षणात अभिरुची
- (D) शिक्षणाची आवश्यकता

14. भारतीय शिक्षणाचे ध्येय हे आहे.

- (A) समाजात एकता प्रस्थापित करणे
- (B) समाजात एकजिनसीपणा आणणे
- (C) समाजातील विविधता वाढविणे
- (D) समाजात जागृती निर्माण करणे

15. The role of education in modernisation is to

- (A) develop advance technology
- (B) develop professional skill
- (C) equip citizens with appropriate technology
- (D) enhance consumerism

16. Personality of an individual is the product of

- (A) ideal values and culture
- (B) good health and vision
- (C) higher education and culture
- (D) heredity and environment

15. समाजाच्या आधुनिकीकरणात शिक्षणाची प्रमुख भूमिका हे आहे.

- (A) आधुनिक तंत्रज्ञानाचा विकास करणे
- (B) व्यावसायिक कौशल्याचा विकास करणे
- (C) नागरिकांना योग्य तंत्रज्ञान उपलब्ध करून देणे
- (D) चंगळवादास चालना देणे

16. व्यक्तिमत्त्व म्हणजे पुढील बाबींचा गुणाकार होय :

- (A) आदर्श मूल्ये आणि संस्कृती
- (B) चांगले आरोग्य आणि दूरदृष्टी
- (C) उच्चशिक्षण आणि संस्कृती
- (D) अनुवंशिकता व परिस्थिती

17. According to in the subject sociology of education analysis of information collected from school is done.

- (A) John Dewey
- (B) Max Weber
- (C) R.C. Angell
- (D) Karl Marx

18. The basis of community are

- (A) helping nature and unity
- (B) locality and community sentiment
- (C) group work and sharing
- (D) certain territory and traditions

17. यांच्या मते, शिक्षणाचे समाजशास्त्र या विषयात शाळातून प्राप्त माहितीचे पृथक्करण केले जाते.

- (A) जॉन ड्युई
- (B) मॅक्स वेबर
- (C) आर. सी. एन्जल
- (D) कार्ल मार्क्स

18. हे लोकसमुदायाचे आधार असतात.

- (A) सहकार्याची भावना आणि एकता
- (B) स्थानीयता व समुदाय भावना
- (C) सामुहिक कार्य आणि सामायिकता
- (D) विशिष्टप्रदेश आणि परंपरा

19. is basically the movement of an individual from one social status to another.

- (A) Economical mobility
- (B) Social mobility
- (C) Social commitment
- (D) Social culture

20. In social interaction

- (A) One individual motivates other individual
- (B) One group motivates one individual
- (C) One group motivates other group
- (D) One group and individual motivate each other

19. एखाद्या व्यक्तीचे एका सामाजिक स्तरातून दुसऱ्या सामाजिक स्तरात स्थानांतर म्हणजे

- (A) आर्थिक गतिशीलता
- (B) सामाजिक गतिशीलता
- (C) सामाजिक बांधिलकी
- (D) सामाजिक संस्कृती

20. सामाजिक आंतरक्रियेमध्ये

- (A) एक व्यक्ती दुसऱ्या व्यक्तीला प्रेरणा देतो
- (B) एक समूह एका व्यक्तीला प्रेरणा देतो
- (C) एक समूह दुसऱ्या समूहाला प्रेरणा देतात
- (D) एक समूह व व्यक्ती एकमेकांना प्रेरणा देतात.

21. Social control on individual's behaviour is exercised by :

- (A) Folk-dance
- (B) Folk-music
- (C) Folkways
- (D) None of the above

22. The modern family is one where

- (A) children are given economic freedom
- (B) children's opinions are considered
- (C) obedience is inculcated in children
- (D) children are provided with lots of electronic gadgets

21. व्यक्तिच्या वर्तनावर सामाजिक नियंत्रण मुळे राखले जाते.

- (A) लोकनृत्य
- (B) लोकगीत
- (C) लोकरूढी
- (D) वरीलपैकी कोणतेही नाही

22. आधुनिक कुटुंब म्हणजे ज्यामध्ये

- (A) मुलांना आर्थिक स्वातंत्र्य दिले जाते
- (B) मुलांची मते विचारात घेतली जातात
- (C) मुलांमध्ये आज्ञाधारकपणा रुजविला जातो
- (D) मुलांना भरपूर इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे पुरविली जातात

23. education would promote social change.

- (A) Liberal
- (B) Vocational
- (C) Mass
- (D) Cultural

24. There is more inter-state imbalance in our country due to

- (A) Literacy rate
- (B) Social change
- (C) Social stratification
- (D) Social mobility

25. In multicultural society teacher should focus on in his teaching.

- (A) Cultural integration
- (B) National integration
- (C) International Understanding
- (D) Unity in diversity

23. शिक्षण सामाजिक परिवर्तनाचे प्रवर्तक ठरेल.

- (A) उदारमतवादी
- (B) व्यावसायिक
- (C) बहुजन
- (D) सांस्कृतिक

24. आपल्या देशात आंतरराज्यीय असंतुलन अधिक आहे.

- (A) साक्षरता दरातमुळे
- (B) सामाजिक परिवर्तनामुळे
- (C) सामाजिक स्तरीकरणामुळे
- (D) सामाजिक गतिशीलतेमुळे

25. बहुसांस्कृतिक समाजामध्ये शिक्षकाने आपल्या अध्यापनात वर भर द्यावा.

- (A) सांस्कृतिक एकात्मता
- (B) राष्ट्रीय एकात्मता
- (C) आंतरराष्ट्रीय सामंजस्य
- (D) विविधतेमधून एकता

26. Free-association technique is used in method of educational psychology. (A) Experimental (B) Case study (C) Observation (D) Psycho-analysis	26. मुक्त साहचर्य तंत्र, हे शैक्षणिक मानसशास्त्राच्या पद्धतीत वापरतात. (A) प्रायोगिक (B) वृत्तेतिहास (C) निरीक्षण (D) मनोविश्लेषण
27. Anushka can use 5 to 6 words in a sentence and she knows nearly 2100 to 2600 words. Then her age may be : (A) 10 to 12 years (B) 5 to 6 years (C) 9 to 10 years (D) 13 to 15 years	27. अनुष्का 5 ते 6 शब्दांचा उपयोग वाक्यात करते आणि तिला जवळपास 2100 ते 2600 शब्द माहित आहेत. यावरून तिचे वय असू शकेल. (A) 10 ते 12 वर्षे (B) 5 ते 6 वर्षे (C) 9 ते 10 वर्षे (D) 13 ते 15 वर्षे
28. Egocentrism is observed in Abhishek then he is in the period according to Piaget. (A) Pre-operational (B) Concrete operational (C) Formal operational (D) Sensori motor	28. अभिषेकमध्ये आत्मकेंद्रितता दिसून येते तर, पियाजेच्या मते तो कालखंडात आहे. (A) क्रियापूर्व (B) मूर्त क्रियात्मक (C) वस्तुनिष्ठ क्रियात्मक (D) वेदक-कारक

29. Stages in concept formation are

- (A) Attention—sensation—perception—classification of perception—nomenclature
- (B) Sensation—interest—attention—classification of perception—nomenclature
- (C) Interest—attention—sensation—classification of sensation—definition
- (D) Attention—sensation—perception—classification and generalization of perception—nomenclature

30. Thurstone's scale is useful to measure component of individual difference.

- (A) Personality
- (B) Interest
- (C) Aptitude
- (D) Attitude

29. संकल्पना निर्मितीतील टप्पे हे असतात.

- (A) अवधान—संवेदना—अवबोध—अवबोधाचे वर्गीकरण—अमूर्तीकरण
- (B) संवेदना—अभिरुची—अवधान—अवबोधाचे वर्गीकरण—अमूर्तीकरण
- (C) अभिरुची—अवधान—संवेदना—संवेदनांचे वर्गीकरण—व्याख्या
- (D) अवधान—संवेदना—अवबोध—अवबोधाचे वर्गीकरण व सामान्यीकरण—अमूर्तीकरण

30. थर्स्टनची मापिका तील व्यक्तिभेदाच्या घटकांचे मापन करण्यासाठी उपयुक्त आहे.

- (A) व्यक्तिमत्त्व
- (B) अभिरुची
- (C) अभियोग्यता
- (D) अभिवृत्ती

31. theory of intelligence does not depend upon factor analysis technique.

- (A) Spearman's
- (B) Thomson's
- (C) Thurstone's
- (D) Stunberg's

32. has presented the concept of tacit knowledge.

- (A) Thorndike
- (B) Stunberg
- (C) Brown
- (D) Guilford

33. In classical conditioning theory is most important.

- (A) Response
- (B) Stimulus
- (C) Conditional response
- (D) Stimulus and response

31. ची बुद्धिमापन उपपत्ती घटक विश्लेषण तंत्रावर आधारित नाही.

- (A) स्पिरमन
- (B) थॉमसन
- (C) थर्स्टन
- (D) स्टनबर्ग

32. यांनी अव्यक्त ज्ञानाची संकल्पना मांडली.

- (A) थॉर्नडाईक
- (B) स्टनबर्ग
- (C) ब्राऊन
- (D) गिलफोर्ड

33. अभिजात अभिसंधान उपपत्तीत हा महत्वाचा आहे.

- (A) प्रतिसाद
- (B) चेतक
- (C) अभिसंहित प्रतिक्रिया
- (D) चेतक व प्रतिसाद

34. Ramesh uses his skills of tennis in badminton. This statement is based on theory of transfer of learning.

(A) Thorndike's

(B) Judd's

(C) Bagley's

(D) Crow and Crow's

35. error is not mentioned by Rabinovirch and Ingram in their research about reading skill.

(A) Primary reading retardation

(B) Secondary reading retardation

(C) Dyseidetic dylexic

(D) Brain injury with resultant retardation

34. रमेश त्याचे टेनिस खेळातील कौशल्य बॅडमिंटन खेळात वापरतो. हे विधान च्या अध्ययन संक्रमण उपपत्तीशी निगडित आहे.

(A) थॉर्नडाईक

(B) जड्ड

(C) बॅग्ले

(D) क्रो आणि क्रो

35. रॅबिनोवर्च व इन्ग्राम यांच्या वाचन कौशल्याच्या संशोधनात त्यांनी त्रुटीचा विचार केला नाही.

(A) वाचनातील मूलभूत मागासलेपण

(B) वाचनातील दुय्यम मागासलेपण

(C) सदोष अर्थपूर्ण वाचन

(D) मेंदूला झालेल्या इजेमुळे येणारे मागासलेपण

36. According to Kretschmer's classification of personality sociable, jolly and good natured characteristics are included in type.

- (A) Asthenic
- (B) Pyknic
- (C) Athletic
- (D) Phlegam

37. Anand lose his table tannis match but he is busy in remembering his past winning moments. This behaviour of Anand is called type of defence mechanism.

- (A) rationalization
- (B) repression
- (C) regression
- (D) reaction formation

36. समाजभिमुखता, आनंदी व सुस्वभावी ही गुणवैशिष्ट्ये क्रेश्मर याच्या व्यक्तिमत्त्व वर्गीकरणानुसार या प्रकारात समाविष्ट होतात.

- (A) अस्थिप्रधान
- (B) मेदप्रधान
- (C) स्नायूप्रधान
- (D) कफ

37. आनंद त्याची टेबल टेनिसची मॅच हरला, मात्र तो भूतकाळात जिंकलेल्या क्षणात व्यस्त आहे. आनंदच्या अशा वर्तनास या प्रकारची संरक्षण यंत्रणा म्हणतात.

- (A) समर्थन
- (B) दमन
- (C) परागमन
- (D) प्रतिक्रियात्मक वृत्ती

38. Manipulation of Variables is necessary in research.

- (A) Experimental
- (B) Historical
- (C) Descriptive
- (D) Case Study

39. Phi coefficient of correlation is appropriate when

- (A) both variables are continuous
- (B) both variables are having natural dichotomy
- (C) one variable is having artificial dichotomy and other is not continuous
- (D) both the variables are not continuous

38. संशोधनामध्ये चलांची हाताळणी आवश्यक असते.

- (A) प्रायोगिक
- (B) ऐतिहासिक
- (C) वर्णनात्मक
- (D) व्यक्ती अभ्यास

39. जेव्हा ' ' तेव्हा फाय (Phi) सहसंबंध सहगुणक समर्पक ठरतो.

- (A) दोन्ही चले ही अखंडित असतात
- (B) दोन्ही चले नैसर्गिकपणे दोन भागात विभागता येतात
- (C) एक चल कृत्रिमपणे दोन भागात विभागता येते व दुसरे चल खंडित असते
- (D) दोन्ही चले खंडित असतील

40. Which of the following sampling techniques is based on probability ?

- (A) Snowball sampling
- (B) Multistage sampling
- (C) Incidental sampling
- (D) Quota sampling

41. When the measure of central tendency is available in the form of median, the appropriate measure of variability is :

- (A) Range
- (B) Quartile deviation
- (C) Average deviation
- (D) Standard deviation

40. खालीलपैकी कोणता नमुना निवड तंत्र संभाव्यतेवर आधारित आहे ?

- (A) स्नोबॉल नमुना निवड
- (B) बहुस्तरीय नमुना निवड
- (C) प्रासंगिक नमुना निवड
- (D) निर्दिष्टांश नमुना निवड

41. जेव्हा केंद्रीय प्रवृत्तीचे परिमाण म्हणून मध्यांक उपलब्ध असेल तेव्हा विचलनशीलतेचे समर्पक परिमाण म्हणून असते.

- (A) विस्तार
- (B) चतुर्थक विचलन
- (C) सरासरी विचलन
- (D) प्रमाण विचलन

42. Sampling error will increase; if (A) Sample is normally distributed (B) Sample size decreases (C) Sample size increases (D) homogeneity of sample increases	42. जेव्हा ' ', तेव्हा नमुना निवडीतील त्रुटी वाढेल. (A) नमुन्याचे विभाजन प्रसामान्य असेल (B) नमुना आकार कमी होईल (C) नमुना आकार वाढेल (D) नमुन्याचा एकजिनसीपणा वाढेल
43. Which of the following is <i>not</i> included in research ethics ? (A) Research integrity (B) Objectivity (C) Confidentiality of data (D) Honesty	43. खालीलपैकी कोणत्या बाबीचा समावेश संशोधन नैतिकतेत होत नाही ? (A) संशोधनातील सचोटी (B) वस्तुनिष्ठता (C) माहितीच्या गुप्ततेची खात्री (D) प्रामाणिकपणा
44. Inductive hypothesis is based on (A) Observation (B) Survey (C) Experiment (D) Expert opinion	44. उद्गामी परिकल्पना यावर आधारित असते. (A) निरीक्षण (B) सर्वेक्षण (C) प्रयोग (D) तज्ज्ञांची मते

45. Non-positivist paradigm gives emphasis on approach.

- (A) Deductive
- (B) Inductive
- (C) Cross-sectional
- (D) Holistic

46. is one of the important characteristic of Historical Research.

- (A) Internal and External Validity
- (B) Internal and External Criticism
- (C) Internal and External Accuracy
- (D) Internal and External Authenticity

47. Which of the following is *not* a source of research problem ?

- (A) Review of related literature
- (B) Expert comments
- (C) Personal experience and observations
- (D) Media and news information

45. अप्रत्यक्षवादी रूपावली (Non-positivist paradigm) उपागमावर भर देते.

- (A) अवगामी
- (B) उद्गामी
- (C) तिर्यक छेदात्मक
- (D) समग्र

46., हे ऐतिहासिक संशोधनाच्या महत्त्वाच्या वैशिष्ट्यांपैकी एक आहे.

- (A) अंतर्गत आणि बाह्य वैधता
- (B) अंतर्गत आणि बाह्य मिमांसा
- (C) अंतर्गत आणि बाह्य अचूकता
- (D) अंतर्गत आणि बाह्य प्रामाण्यता

47. खालीलपैकी कोणता संशोधन समस्येचा स्रोत नाही ?

- (A) संबंधित साहित्याचा आढावा
- (B) तज्ज्ञांची मते
- (C) व्यक्तिगत अनुभव आणि निरीक्षणे
- (D) माध्यमे आणि बातम्यांद्वारे मिळालेली माहिती

48. Question items eliciting objective response provide necessarily information.

- (A) Valid
- (B) Reliable
- (C) Valid and reliable
- (D) Specific

49. Information acquired by experience or experimentation is called as :

- (A) empirical
- (B) scientific
- (C) facts
- (D) deductive

50. A group has Mean = 15 and S.D. = 2. Two more students were added with scores 13 and 17. The S.D. will be

- (A) more than 2
- (B) less than 2
- (C) equal to 2
- (D) equal to ± 1

48. वस्तुनिष्ठ प्रश्नांच्या प्रतिसादातून मिळणारी माहिती ही अत्यावश्यकपणे अशी असते.

- (A) वैध
- (B) विश्वसनीय
- (C) वैध व विश्वसनीय
- (D) विशेष

49. अनुभव किंवा प्रयोग यांमधून मिळालेल्या माहितीस असे म्हणतात.

- (A) अनुभवजन्य
- (B) शास्त्रीय
- (C) तथ्ये
- (D) अवगामी

50. एका गटाचे मध्यमान = 15 आणि प्रमाणविचलन = 2 आहे. त्यामध्ये 13 आणि 17 प्राप्तांक असलेले दोन विद्यार्थी समावेशित केले. तर प्रमाणविचलन असेल.

- (A) 2 पेक्षा अधिक
- (B) 2 पेक्षा कमी
- (C) 2
- (D) ± 1

APR - 70217/II—A

ROUGH WORK